

Naučno ministerstvo dovolilo je namreč dne 10. novembra 1848. l., da se ustanovi v Ljubljani stolica o „občem računoslavlju.“¹⁾ Le-to vedo pričel je javno predavati uže meseca decembra navedenega leta c. kr. računski svetovalec Leopold Ledenig kot izvanredni docent na Ljubljanskem liceji. V nastopnem svojem govoru rekel je Ledenig med drugim: „Spominjajmo se pa hvaležno tudi nove uredbe v smislu časovnega duha, namreč učne svobode, vsled katere se je tudi na c. kr. liceji stolnega mesta Ljubljanskega ustanovila javna stolica računoslavlja, katera se je smela doslej ustanavljati redno le na vseučiliščih, stolica, katera tako zelo olajšuje marsikateremu domačinu in sosedu, kateri si mora to vedo po zakonu prisvojiti, da si pridobi gotovo službeno mesto, priliko, da si je priuči.“²⁾

(Konec prihodnjič.)

¹⁾ Illyrisches Blatt, 1849, št. 6. p. 2.

²⁾ Illyrisches Blatt, l. c., p. 22.

Iz pravosodne prakse.

Civilno pravo.

a) §-a 139. in 1042. obč. drž. zak. z ozirom na jednoletne prostovoljce.

Nedoletni J., sin gospe B. in jednoletni prostovoljec, zahajal je v A-jevo gostilno in napravil dolga na hrani in pijači v znesku 54 gld. A. vložil je pri m. d. okrajnem sodišči v C. tožbo proti materi B.

M. d. okrajno sodišče v C. ugodilo je tožbi z razsodbo z dne 30. marcija 1893, št. 4551 a le za slučaj, da stori tožitelj zavrnjeno mu prisego: da je res, da je dajal prostovoljcu J. jedi in pijače za skupni znesek 104 gld.

Razlogi:

Tožitelj zahteva od toženke plačilo zneska 54 gld. trdé, da je dajal jednoletnemu prostovoljcu ml. J. od aprila do oktobra meseca 1890. l. hrane in pijače za skupni znesek 104 gld.; da je pa J. plačal na račun tega dolga le 50 gld., — torej ostane še

54 gld. Toženka zanikuje te navedbe in ugovarja, da se ne more prisiliti k plačilu tudi v slučajih, da bi trditve bile resnične, ker je zadoščala zakoniti svoji dolžnosti (§ 139. obč. drž. zak.) s tem, da je pošiljala sinu svojemu za časa njegovega vojaškega službovanja za stanovanje, hrano itd. vsaki mesec 50 gld. — Po §-u 1042. obč. drž. zak. sme tirjati povračilo troškov družega, katere bi bil ta moral potrositi v smislu zakona sam; po §-ih 139. in 143. ibid. mora pa po očetovi smrti za rejo itd. otrok skrbeti še živeča mati. Na podlagi teh zakonitih določeb zahteva tožitelj povrnitev omenjenih 54 gld. Za slučaj, da dokaže tožitelj, da je dajal ml. sinu toženke jedil in pijače za 104 gld., smatrati se mora zahteva opravičeno brez ozira na navedeni ugovor. Ni se namreč zanikalo, da je bil J. jednoletni prostovoljec ob lastnih troških; prizna se pa, da ni smel zapustiti vojašnice, če je imel zapor v vojašnici; — torej si je moral pri taki priliki priskrbeti hrano pri kantinêrji. — Ako torej bodisi kantinêr ali pa natakakar prinaša takim jetnikom jedila in pijače, troši gotovo za nje v smislu §-a 1042. obč. drž. zak. Stariši ml. jetnikov ne morejo pa ogniti se dolžnosti povrnitve s tem, da dokažejo, da so pošiljali sinovom po 50 gld. na mesec. — Vrhu tega morajo se pa stariši ali zakoniti zastopniki ml. jednoletnih prostovoljcev ob lastnih troških v smislu vojnih določil zavezati z reverzom, da bodo vzdržavali ml. prostovoljca stanu primerno. Ne zadoščajo pa tej dolžnosti, če pošiljajo določen znesek na mesec prostovoljcu, ker ni izključen slučaj, da ne porablja prostovoljec ta denar za svoj živež. — Ako se bi pa hotelo reči, da se je z redno pošiljatvijo mesečnih zneskov storilo dovolj ter da ni treba nič družega storiti, bi lahko morda ml. prostovoljec celo umrl za gladom, ako ravna z denarjem lahkomišljeno ali ga pa izgubi — zlasti ker mora ostati pri svojem oddelku in se ne sme vrniti domov. — Zakoniti zastopniki ml. jednoletnih prostovoljcev morajo — ako se hočejo ogniti neprijetnim nasledkom, skrbeti za to, da se osigura stanovanje in hrana za mladoletnega vojaka, in da plačajo te troške sami, ter izroče le to, kar preostane od mesečnega zneska prostovoljcu. Ako torej tožitelj stori zavrjneno mu prisego, mora se ugoditi tožbi, sicer pa je tožbeni zahtevak zavriniti.

Na apelacijo toženke odbilo je višje deželno sodišče v Gradcu z razsodbo z dne 2. avgusta 1893, št. 4653 tožbeno zahtevko.

Razlogi

Ne da se dvomiti, da sme zahtevati povračilo troškov, kdor priskrbi mladoletnemu, ki se še ne more preživeti sam, kar potrebuje. Povrniti pa mora to zakoniti zastopnik, ki je zavezan vzdržavati mladoletnega. Iz § a 1042. obč. drž. zak., ki vrejuje to tožbeno pravico, more se pa sklepati, da se sme zahtevati le povračilo tega, kar bi moral zavezanec mladoletnemu dati, a mu ni dal. — V le-tem slučaju razvidi se mera tega, kar bi morala toženka kot mati potrošiti za svojega ml. sina za časa njegovega vojaškega službovanja, iz določbe §-a 139. obč. drž. zak. Ni se zanikalo, da je dajala B. svojemu sinu mesečno alimentacijo 50 gld. Torej se mora priznati, da je povsem zadoščala svoji zakoniti dolžnosti. — Ta svota je bila namreč primerna z ozirom na obstoječe razmere za vzdrževanje sinovo; — in sicer tudi za časa, ko je bil jednoletni prostovoljec; to pa tem bolj, ker se niti ni trdilo, da bi si moral kupovati s tem zneskom obleko. Vrhu tega pa razmere jednolotnega prostovoljca, kadar je jetnik, niso take, da bi dajale povod za posebne in izvanredne vzdrževalne troške. — Če pa sin ni shajal radi svojega življenja z njegovim razmeram primernim mesečnim zneskom, ni mati za to odgovorna. — Tožitelj pa, ki je bajè na upanje dal D-ju, bi se moral poprej prepričati o njegovi zmožnosti in volji plačevanja. Slučajni položaj ml. sina kot jetnik v vojašnici pa pač ni razlog, da bi se mu s kreditovanjem omogočilo trositi po materi prejeti denar za druge namene nego za plačevanje tega, kar potrebuje. —

Najvišje sodišče ponovilo je pa prvosodno rzsodbo z odločbo z dne 11. julija 1893, št. 8076.

Razlogi.

Toženka ni oporekala, da jo zadeva dolžnost v smislu §-a 139. obč. drž. zak. Ne gledé na to, se je li v istini kaj dalo D-ju — o tem se je ponudil dokaz — gre tu le za vprašanje, če je potrosil tožitelj s tem, da je dajal sinu jedila in pijače, take izdatke, kateri zadevajo po zakonu toženko? — Da se reši to vprašanje vpoštovati se morajo dejanske razmere. Ni prepirno, da je bil D. prostovoljec ob lastnih troških, ko je dobil v kantini jedila in pijače, ne da bi jih bil plačal. Predno so ga vsprejeli v vojake, moral je predložiti reverz, da se bode za časa službovanja stanu primerno

vzdrževal. Gotovo je, da je ta reverz podpisala toženka kot mati in varuhinja. — S tem pa je dobila dolžnost, ki jo ustanovlja uže navedeni paragraf, za ta slučaj bolj natančen obseg. Stanu primerno vzdrževanje moralo se je ravnati po svrhi. O tem pa, da so troški za vzdrževanje, ako se dajo jedila in pijače, ni treba dokazil. Da je prekoračil zaračunjeni znesek 104 gld. potrebščine stanu primernega vzdrževanja, se ne more razvideti iz ugovorov, temveč govori proti temu okolnost, da se je dajala ta hrana tekom šest mesecev. Take troške morala bi tudi brez dvoma toženka trpeti za vzdrževanje svojega sina. Kolikor jih je torej tožitelj pokril, pristojna mu pravica §-a 1042. obč. drž. zak. Tega pa toženka ne more pobiti s trditvijo, da je dajala prostovoljcu mesečni znesek 50 gld., ker bi morala tudi skrbeti, da se uporablja gotovina v namen, ki ga je imela vsled vojaškega stanu njenega sina. Da si je D. priskrbel svoje potrebščine v kantini za časa svojih zaporov, se je moralo zgoditi, in ima svoje razloge v vojaških razmerah. Tožiteljeva krivda pa ni, da je bil pripravljen dajati prostovoljcu D-u, kar je potreboval za živež, ne da bi zahteval takojšnjega plačila. Dajalo se je namreč sinu iz dobre hiše, ker se je pričakovalo, da bode mati plačala. Ne more se pa misliti, da je hotel plačati natakak Z. to iz lastnega žepa. Torej so dani tudi v tem oziru pogoji, zahtevati povračilo po §u 1042. obč. drž. zak. Tožbi bilo je pogojeno ugoditi, kakor je to storilo prvo sodišče.

Dr. R.

b) Dogovor, da je poslati blago „franko“ na določen kraj, znači kompetenco v smislu §-a 43. zakona z dne 20. novembra 1852, št. 251. drž. zak

Trgovec B v V. prodal je A-ju v Bregnici na Predarelskem 30 vagonov à po 10.000 *kg* češpelj po ceni 510 gld. za vagon ter se zavezal, da bode poslal blago »franko« na kolodvor v Bregnici. Ker ni pogodbe v redu izpolnil, tožil ga je A pri okrožnem kot trgovskem sodišči v Feldkirchnu na odškodnino 3435 gld. 30 kr. B ugovarjal je nepristojnost tega sodišča, ker ima svoje bivališče v V., ne pa v Bregnici.

Z odlokom z dne 17. junija 1893, št. 969 zavrnilo je imenovano sodišče v smislu dvor. dekreta z dne 25. januarja 1832,

št. 1832. z. j. z. oziroma z dne 7. novembra 1820, št. 174. z. j. z. ta ugovor.

Razlogi.

Iz navedeb obeh strank izhaja, da sta tožitelj in toženec sklenila pogodbo, po kateri se je toženec zavezal, izročiti tožitelju 30 vagonov à po 10.000 *kg* češpelj, po 510 gld. vagon »franko« na kolodvoru v Bregnici. Besedam »izročilno franko kolodvor Bregnica« ne more se dati družega pomena, nego da se mora poslati blago za določeno ceno brez povrnitve stroškov v Bregnico. Nikakor pa ne pomenijo te besede — kakor trdi toženec — le določitev cene z uredbo transportnih stroškov, temveč vsebujejo določbo gledé kraja, na katerem se mora izvršiti pogodba, ter tudi za katero ceno. — Po jasni vsebini §-a 43. jur. norm. sme se, ako se določuje v pogodbi izrecno kraj, v katerem se mora vršiti plačilo ali kaka druga dolžnost, vložiti vse tožbe tičoče se te pogodbe gledé izpolnitve, razveljave ali pa odškodnine, ker se ni izpolnila pogodba, pri sodišči, kateremu bi bil podvržen toženec, ako bi imel svoje redno bivališče v kraji, kjer se mora izpolniti pogodba. Dogovor kraja pa, na katerem se mora izročiti prodano blago, je torej zadostna podlaga za uporabo navedene zakonite določbe pri tožbi, ki je naperjena na povrnitev škode, ki se je povzročila po prodajalcu, ker ni izpolnil pogodbe. V le-tem slučaju je Bregnica kraj, kjer se mora blago izročiti (dobaviti). V smislu §-a 43. j. n. je torej pristojnost tega sodišča opravičena. Temu ne more nasprotovati po tožencu navedeno tožiteljevo zagotovilo, da bode plačal kupnino v V. ali G. — tudi ako bi se v istini dokazalo — ker ukazuje čl. 325. trg. zak. izrecno, da za podsodnost ni merodajen kraj, kjer se mora v smislu tega člena vršiti plačilo denarja kot povratno odpravilo (nasprotna dolžnost). — Torej se je morala »*exceptio incompetenciae*« odbiti brezpogojno.

Višje deželno sodišče ugodilo je toženčevemu rekurzu z odločbo z dne 27. julija 1893, št. 4179 ter izreklo, da je sodišče v Bregnici nepristojno za razsojo te pravde.

Razlogi.

Glasom po tožitelji predložene pismene pogodbe je toženec prodal blago »franko kolodvor Bregnica.« — Iz tega besedila ne sledi ničesar nego, da sta se stranki zjediniili gledé cene

510 gld. za vagon vračunši prevožne troške, katere mora plačati prodajalec. Ne da se pa posneti iz tega besedila, da bi se določila Bregnica kot kraj, kjer mora prodajalec izpolniti pogodbo. Ker se je torej brez dvoma blago moralo poslati tožitelju in se je to tudi dejansko vršilo, gre tu le za vzdaljno opravilo, pri katerem se izročitev ne vrši iz roke v roko in ne istodobno. Pri tem opravilu je pa prodajalec za slučaj, da ni določil kupec ničesar gledé načina pošiljatve, smatrati pooblaščenecem — torej tudi zavezanim, določiti ta način mesto kupca, kakor bi to storil skrben trgovec posebno pa tudi izbrati osebo, ki izvrši oz. poskrbi prevoz. — Po pogodbi bila je sicer res Bregnica kraj, kamor je bilo blago namenjeno. Ni pa neogibno, da bi bila tudi kraj, kjer je blago izročiti (čl. 342. trg. zak.), ali: Kraj, kamor je blago namenjeno, ni neogibno identičen s krajem, kjer mora prodajalec izpolniti svoje dolžnosti. — Takim smatrati je le ali izrecno imenovani kraj ali pa oni, koji se da posneti iz bistva pogodbe ali pa iz namena pogodbenih strank, ako ga pa ni, oni kraj, na katerem ima prodajalec svoj trgovski sedež, ali pa vsaj svoje redno bivališče (čl. 342. in 324. trg. zak.) — Ni se pa dokazalo, da bi se bilo dogovorilo, da mora prodajalec izpolniti pogodbo v Bregnici, — iz priložene pismene pogodbe se to ne da razvideti; iz določbe pa, da je prevzel toženec troške pošiljatve, nikakor ne sledi (po jasnem besedilu čl. 345. trg. zak.), da je smatrati krajem izpolnitve pogodbe oni, kamor je poslati blago. Na vprašanje pa, mora li jamčiti prodajalec za nevarnost, ki je zadela blago med vožnjo, se tudi ne sme odgovarjati, ker bi se potem razsojalo o zadevi spadajoči v glavno pravdo. Ako torej Bregnica ni kraj izpolnitve za toženca, se tudi tu ne sme uporabljati §-a 43. j. n., ter je toženec po pravici ugovarjal nepristojnost I. sodišča.

Najvišje sodišče je pa razveljavilo višjesodno odločbo ter ponovilo prvosodni odlok z odločbo z dne 19. septembra 1893, števil. 11028.

Razlogi.

Uže večkrat omenjena pogodba nima drugega pomena, nego da se je zavezal toženec, poslati blago brez troškov v Bregnico. Tožitelj vsprejel je to ponudbo — torej se je določilo, da se mora

pogodba izvršiti v Bregnici. Z ozirom na čl. 324. in 325. trg. zak. moralo se je torej ugoditi revizijskemu rekurzu tožiteljevemu ter razveljaviti višjesodno, ponoviti pa prvosodno odločbo. *)

Dr. S—r.

e) V pogodbi se nahajajoča določba na razsodnike izgubi svojo veljavo, ako pristopi udeleženec, kateri je ne podpiše.

Vodstvo rudarske družbe K. sklenilo je leta 1888. s družabnikoma A in B pismo pogodbo, s katero se je osnoval konzorcij, kateremu je bilo priskrbovati družbi K. tuje rude za časa pomankanja lastnih. Posamezne točke pogodbe glasé se: Družba obdelovala bode od konzorcija dobavljene rude in prodajala izdelke »in commissione«; dobiček razdelil se pa bode med družbo in konzorcijem v razmerji 95:5; vodstvo rudarske družbe sestavlja račune; po končani zvezi izplačajo se vloge in dobiček konzortom; v konzorcij vstopiti smejo jedino le rudarski družabniki, število udeležencev pa ni omejeno. — Važen je člen XVIII. te pogodbe, ki slove:

»Z ozirom na vkupnost koristij konzortov kot rudarskih družabnikov med seboj in rudarsko družbo K. sodilo bode o vseh sporih, ki bi nastali iz te pogodbe, razsodišče. Vsaka pritožba in pravna pot je izključena. Vsaka stranka imenuje jednega razsodnika. Oba razsodnika pa volita potem predsednika, event. po srečkanji. Jednoglasi razsodba, oziroma po predsedniku potrjeni izrek jednega razsodnika, končuje spor definitivno.«

V konzorciji bila sta začetkoma le A in B, ki sta podpisala pogodbo. Pristopil je potem tudi C ter sopodpisal pogodbo. Začetkom leta 1890. izstopil je iz zveze B. Julija meseca leta 1890. pa je vstopil D. Le-ta pa pogodbe ni podpisal. — Ko se je končala julija meseca 1891. l. zveza in se je vsled tega razšel konzorcij, bili so udeleženci A, C in D. Septembra meseca istega leta prejel je vsak teh udeležencev pismo vodstva rudarske družbe z obračunom, po katerem bi morali udeleženci A, C in D vsled denarnih vlog, posojil, deležev na dobičku itd. dobiti še svoto 15.260 glđ.

*) Glej nasprotne odločbe naj. sod. z dne 8. aprila 1891, št. 2724, Now. IV., 360; z dne 30. januarija 1884, št. 13504, A. C. 1121; z dne 20. januarija 1874, št. 183, G. U. 5227 (k. p. r. 66) — ter zgorajšnji jednaki z dne 13. marcija 1889, št. 2144, A. C. 1462 in z dne 1. avgusta 1866, št. 6846, itd. Ured.

42 kr. iz zveze. Ker se jim ni izplačala ta svota, vložili so vsi trije pri deželnem kot trgovskem sodišči v Lj. tožbo. — Tej tožbi je rudarska družba K. ugovarjala pogodbo na razsodišče, sklicevaje se na navedeni člen XVIII. Tožitelji pa sklicevali so se na to: 1.) da določuje člen XVIII. pristojnost razsodišča le za prepire nastale iz omenjene pogodbe oziroma zveze; ker se je pa zveza uže končala ter tirjatev priznala, ne more se več pripisovati tej določbi veljave; 2.) da se je ustanovilo razsodišče le radi vkupnosti koristij, ta pa se je nehala s končano zvezo; 3.) da ne določuje člen XVIII. dovolj jasno, kako se mora sestaviti razsodišče (razs. najv. sod. z dne 3. februarija 1888, št. 1269. G. Z. št. 22 ex 1888.); in 4.) da ni tožitelj nikoli podpisal (razsodniške) pogodbe, torej čl. XVIII. ne more veljati zanj ter vsled ozke zveze vseh treh tožiteljev tudi ne za ostala dva. Toženka K. sklicevala se je na pogodbo, dalje na to, da je D cesijonar B-jev, da je bil konzorcij javna trgovska družba, da velja tu čl. 113. trg. zak. (tožitelji smatrali so konzorcij le kot družbo v smislu čl. 266. — 270. trg. zak.) — dalje, da pri trgovskih opravilih ni treba pismene pogodbe po čl. 317. l. c., da velja ta člen tudi za pogodbe na razsodišče itd.

Dež. sodišče v Lj. zavrnilo je z razsodbo z dne 8. aprila 1893., št. 2550 ugovor nepristojnosti iz sledečih

razlogov.

Pogodba, po kateri se prepušča rešitev pravnega prepira razsodišču, mora se sklepati pismeno (§ 270. o. s. r.). Stranke so jedine, da se je sklenila pogodba pismeno le med rudarsko družbo K. in tožiteljema A in C, ne pa tudi s tožiteljem D. Da bi bil D cesijonar B-jev in kot tak podvržen razsodišču, se ne more reči, ker se o tem ni ponudil zadosten dokaz. — Razmotrivati je torej le, če se ni podvrigel tožitelj D razsodniški podsodnosti s tem, da je vstopil v konzorcij. Konzorcij bil je le družba za gotova trgovska opravila — namreč za nakup rud v obdelovanje in nadaljno prodajo torej tako zvana slučajna družba v smislu čl. 266. in nasl. trg. zak. Ni pa tretjega pravnega subjekta od tožiteljev. Vsak udeleženeec, ki je stopil v konzorcij, je samostalen pravni subjekt in pogodbeni stranka. — Če pa zahteva zakon za gotovo vrsto pogodb določene for-

malnosti, je nasledek vsakega preziranja le-teh neveljavnost pogodbe. Ugovor nepristojnosti torej ni utemeljen, kar se tiče tožitelja D. Vpraša se pa, kaj velja za tožitelja A in C? Uvažujé, da se more razmerje med toženko in tožitelji ter iz tega izvirajoče pravice — vsaj kolikor se da sedaj sklepati — presojevati le vkupno in nerazdeljeno, ter da se tudi ne more prepuščati razsodbo o istem pravnem razmerji različnim sodnikom ter tako omogočiti nasprotujoče si odločbe (analogon ex § a 40. o. s. r.) — z ozirom na to, da je imenovanje razsodišča le izjema od pravila, da se ne more nihče odtegovati svojemu rednemu sodniku, da se izjema ne sme razlagati raztegujoče, — da se je tožitelj D vloživši tožbo pri rednem sodniku dovolj jasno izjavil, da hoče imeti njegovo razsodbo in ne razsodniško, — mora se tu pač umakniti izjema pravilu ter se mora radi navedene koneksitete izreči, da je pristojen tudi gledé ostalih dveh tožiteljev A in C redni sodnik in ne razsodišče.

Na apelacijo toženke je višje deželno sodišče v G. potrdilo z razsodbo z dne 24. majnika 1893, št. 5194 prvo razsodbo.

Razlogi.

Toženka izpodbija kompetenco deželnega kot trgovskega sodišča v Lj. za razsojevanje o tožbi de pr. 30. junija 1892, šte. 5783 le radi tega, ker bajé niso pristojna za to razsojo državna sodišča, pač pa na podlogi pogodbe iz l. 1888. zasebno razsodišče, katero se mora šele sestaviti. Da se reši incidenčni spor radi pristojnosti, treba je brez ozira na meritorični položaj dognati, koliko ima še veljave pogodba iz leta 1888. za današnje tožitelje. — Po besedilu te pogodbe, katera vsebuje tudi določbo o razsodišči, sklenila se je ta med A in B na jedni strani in rudarsko družbo K. na drugi, ter je pristopil tej pogodbi potem tudi C, ki jo je podpisal. Z omenjeno tožbo pa zahtevajo A, C in D, naj se obsodi rudarska družba v plačilo njim kot členom konzorcija pristojee tirtjatve. — Vpraša se torej v prvi vrsti, je li ta pravdna zadeva res iz zgorajšnje pogodbe nastala pravda, katero sme rešiti le razsodišče? Navedeni dogovor na razsodišče vršil se je po besedilu čl. XVIII le z ozirom na vkupno ost k o r i s t i j med členu konzorcije kot rudarskimi družabniki in rudarsko družbo. Uže iz tega razloga, ki je vevlvažen, da se izve volja pogodnikov, da se posneti, da se je nameravalo ustanoviti razsodišče

edino le za spore, ki bi nastali bodi-si med člani konzorcija ali pa s družbo, a le za časa še obstoječe zveze. Ni pa upravičen sklep, da se hočejo odtegniti podsodnosti rednega sodnika tudi pravde, ki bi nastale potem, ko se je že povsem končala zveza med konzorcijem in družbo. — Zveza se je razrušila, s tem pa je odpadel pogoj ustanovitve razsodišča, ter se je morala že iz tega razloga zavrniti »*exceptio incompetentiae*.« Še bolj opravičena je pa zavrnitev, če se pomisli, da niso pri tej pravdi iste osebe udeležene, katere so sklenile omenjeno pogodbo. Sklicuje se v tem oziru na razloge prvega sodišča, ki dokazujejo, da sploh ni gledé sopravdarja D pogodbe na razsodišče; pripomni se pa le še sledeče: Res je, da se v pogodbi iz l. 1888. tudi govori o tem, da smejo pristopiti konzorciju še druge osebe. S tem ne pridobi se pa ničesar za ugovor nepristojnosti. Če je pristopil nov ud, od katerega toženka sama ne more trditi, da bi se podvrgel razsodnikom, se da le sklepati, da se je ustanovil položaj, ki izključi — ker manjka privolitve vseh udeležencev —, da bi se moglo sklicevati na razsodišče, dogovorjeno le med prvotnimi pogodniki.

Izvanredni revizijski pritožbi najvišje sodišče ni ugodilo ter potrdilo z razsodbo z dne 14. septembra 1890, št. 8747, sklicevaje se na razloge nižjih sodišč, ker ni povoda uporabljati dvornega dekreta z dne 15. februarja 1893, šte. 2593 z. j. z.

Dr. S.

d) O izpovedbah prič pridobiti si mora sodišče znanje primernim potom. — Troške prevajanja izpovedeb pokriti je iz zaklada za uradne potreščine, ako sodišče ne razume jezika, v katerem so izpovedale priče.

Deželno sodišče v Gr. zaprosilo je v nekej spornej zadevi okrajno sodišče v Kr., da zasliši več prič. Poslednje sodišče zaslišalo je priče v slovenskem jeziku ter na to slovenske zapisnike vposlalo rekvirujočemu sodišču. Letó dalo je zapisnike po tolmaču preložiti v nemščino in je potem naprosilo imenovano okrajno sodišče, da pristojbino tolmača v znesku 10 gl. iztirja od zastopnika toženca kot dokazovalca.

Okrajno sodišče v Kr. izdalo je zastopniku plačilni nalog. Vsled rekurza proti plačilnemu nalogu razsodilo je višje deželno sodišče v Gradci z odločbo z dne 19. aprila 1893, št. 3602:

Uvažujé, da je sicer zaslišanje prič odredilo se na predlog toženca, da pa so gledé jezika, v katerem je bilo priče zaslišati vpoštevati se morali zakoniti propisi, ne da bi bilo v tej zadevi dopustiti kako vplivanje strank; uvažujé, da je prestava zapisnika o zaslišanji prič, katere preskrbitev ne more nalagati se pravdnej stranki, odredila se uradno, da torej tu gre le za notranji uradni posel, in uvažujé, da mora rekvirujoče sodišče o vsebini izpovedeb prič primernim potom, ako potreba na troške lastnega zaklada za uradne potrebščine pridobiti si znanje, vsled česar je nedopustno, tožencu nalagati troške prevajanja, — razveljavi se plačilni nalog prvega sodišča, troške rekurza pa je smatrati pravdnim troškom.

e) V skrajšanem postopanju vlagati se smejo rekurzi brez odvetniškega podpisa, ako biva v dotičnem kraji nobeden ali samo jeden odvetnik.

Okrajno sodišče v Radoljici vrnilo je z odlokom z dne 28. junija 1893, št. 4616 rekurz Marije R. proti odloku, izšlem v skrajšanem postopanju in odmerujočem troške, pritoževalki, naj priskrbi rekurzu podpis kakega odvetnika. Višje deželno sodišče v Gradci potrdilo je vsled rekurza ta odlok z odločbo z dne 8. julija 1893, št. 7010.

Ničnostnemu rekurzu je pa najvišje sodišče z odločbo z dne 27. septembra 1893, št. 11409 ugodilo, razveljavilo nižjesodna odloka in naročilo, naj se reši pritoževalkin rekurz proti troške odmerujočemu odloku ter se pri tem ozira tudi na troške ničnostnega rekurza, uvažujé, da biva v Radoljici samo jeden odvetnik, vsled česar je dovoljeno v smislu ukaza pravosodnega ministerstva z dne 5. julija 1859, št. 122. drž. zak., da je Marija R. vložila rekurz proti odloku v skrajšanem postopanju brez odvetniškega podpisa.

f) Kedaj je utemeljen ugovor iz §-a 1335. obč. drž. zak?

V pravdi Jožeta K. proti Ivanu B. izdalo je deželno sodišče v Ljubljani rzsodbo z dne 13. decembra 1892, št. 11280, glasé se:

Toženec Ivan B. dolžan je plačati tožitelju Jožetu K. na podlagi računa z dne 4. novembra 1891. l. na uže v plačilo zapadlih

obrestih 625 gld. 05 kr. s 5% zamudnimi obrestmi od 1. januarija 1892. l. naprej in pravdne troške.

Razlogi:

Toženec prereka, da bi bil prejel od tožitelja 6000 gld. ali vsaj 4000 gld. na posojilih in trdi, da mu je tožitelj na posojilih samo odštel:

1. tekom leta 1871.	964 gld. — kr.
2. tekom leta 1872.	700 „ — „
3. 1. julija leta 1879	900 „ — „
4. 12. marcija leta 1881.	200 „ — „
5. 22. aprila leta 1883.	600 „ — „
6. 1. junija leta 1885.	500 „ — „
skupaj torej le	<u>3864 gld. — kr.</u>

Dalje trdi toženec, da bi bil tožitelj upravičen, tirjati z ozirom na to, da so dosegli obresti z obrestmi od obresti vred od glavnice navedenih pod št. 1., 2. in 3. visokost kapitala, ter je prenehal glasom določbe §-a 1335. obč. drž. zak. tek daljnjih obrestij — le:

1. glavnico tekom leta 1871. danega posojila	964 gld. — kr.
obresti v istem znesku	964 „ — „
2. glavnico tekom leta 1872. danega posojila	700 „ — „
obresti v istem znesku	700 „ — „
3. glavnico tekom leta 1879. danega posojila	900 „ — „
obresti v istem znesku	900 „ — „
4. glavnico posojila z dne 12. marcija leta 1881.	200 „ — „
obresti do 31. decembra leta 1891.	175 „ 48 „
5. glavnico posojila z dne 22. aprila leta 1883.	600 „ — „
obresti do 31. decembra leta 1891.	396 „ — „
6. glavnico posojila z dne 1. junija leta 1885.	500 „ — „
obresti do 31. decembra leta 1891.	234 „ 10 „
skupaj	<u>7233 „ 58 „</u>
in po odbitku zastavnopravno zavarovanih	<u>7200 „ — „</u>
samo še	33 „ 58 „

da pa tudi ta dolg ne obvelja, ker je toženec

tožitelju plačal na račun dolga uže 204 „ 30 „

A ta ugovor ni utemeljen niti po zakonu, niti po razmerah med strankama. § 1335. obč. drž. zak. sicer določa, da ugasne

daljnji tek obrestij, toda le za slučaj, da je pustil upnik narasti obresti do visokosti glavnice. To se pa v tem slučaju ni zgodilo. Toženec sam pravi v svojem odgovoru, da je z nasprotnikom občeval veliko let v denarnih zadevah, in da je bilo dogovorjeno, da od posojila tekó obresti po 6% in da od obrestij, ako bi jih toženec ne mogel plačati, zopet tekó obresti. — Da bi bil plačal toženec obresti, sam ne trdi. Iz priloženega računa z dne 4. novembra 1891. l., o katerem toženec v odgovoru sam priznava, da ga je lastnoročno pisal in podpisal, kateri se ima torej smatrati v smislu §-a 113. o. s. r. popolnim dokazilom, — pa se razvidi, na kak način se je vršilo to obrestovanje, oziroma prištevanje obrestij. Ta račun dokazuje jasno, da sta stranki leto za letom prištevali zaostale obresti k glavnici in od nove svote zopet računali obresti. — S tem je pa izključeno, da bi bil upnik obresti pustil naraščati v tem smislu, kakor meni § 1335. obč. drž. zak. naraščanje. Ne obresti, le glavnica je rastla, ker stranki premenili sta zaostale obresti v novo posojilo, v novo glavnico in s tem je uže samo na sebi izključeno, da bi obresti mogle doseči glavnico. Slučaj §-a 1335. obč. drž. zak. je pa čisto drugi. Ako bi se pa tudi primerjale določbe §-a 1335. obč. drž. zak. na razmere med strankama toženčev ugovor slučajno vendar ne bi bil utemeljen. Po prilogah je dokazano, da je toženec v zajemni pogodbi z dne 24. junija 1882. l. pripoznal, da mu je tožitelj posodil 2000 gld., od katerih se je toženec zavezal plačevati po 6% obresti in vrniti je proti poluletni napovedbi; — da je dalje toženec podpisal zajemno pogodbo z dne 15. septembra 1882. l. in v tej pogodbi priznal, da mu je odštel tožitelj 1. januarija 1882. l. na posojilu 1000 gld. in 15. septembra 1882. l. zopet 1000 gld. ter da dolguje tožitelju 2000 gld., od katerih je plačevati 6% obresti — da je slednjič toženec podpisal zajemno pogodbo z dne 13. januarija 1886. l., v koji priznava, da dolguje tožitelju na obrestih in posojilu 2000 gld. s 6% obrestmi. Dokazano je torej, da je toženec napravil tožitelju 24. junija 1882. l., 15. septembra 1882. l. in 13. januarija 1886. l. dolžna pisma o prejetih posojilih in obrestih, in ker stranki ne omenita drugih denarnih razmer, je brez dvoma, da govoré zadolžnice ravno o istih posojilih, o katerih toženec prizna, da jih je prejel. Toženec upira se sicer proti temu, da bi se oziralo na te priloge, in pravi, da je sklicevanje na te priloge v repliki nedopustna novota. Pa to za-

konito ni utemeljeno, ker tožitelj bil je prisiljen proti navedbam toženčevim v odgovoru ponuditi dokaz o došteti valuti po zadolžnicah, na katere v tožbi sklicevati se ni bilo treba, ker v zadolžnici navedena svota ni prepirna. Po §-u 47. o. s. r. dopustljivi so pa v repliki vsi dokazi in navedbe, katerih potrebuje tožitelj za obrambo proti navedbam odgovora. Če je pa toženec tekom leta 1882. napravil zadolžnice in v teh priznal, da dolguje tožitelju 4000 gld., vršila se je s tem popolna novacija poprejšnjih razmer in toženec ni upravičen, sklicevati se na okolnosti, katere so se poprej godile. Ravno to pa velja tudi o zadolžnici z dne 13. januarija 1886. l. in s tem je veljavnost določeb §-a 1335. obč. drž. zak. za predležeči slučaj izključena. Pa tudi za slučaj, da bi toženčeve navedbe o doštevanji posameznih posojil bile resnične, kaže račun, da se še ni bil dosegel 24. junija 1882. l., oziroma 15. septembra 1882. l. »alterum tantum« obrestij, in da ugovor »non numeratae pecuniae« ni utemeljen. Tekom leta 1871. došteto posojilo 946 gld. znašalo bi 24. junija 1882. leta, z obrestmi in z obrestmi od obrestij le 1905 gld. 88 kr. ter ne doseže dvojne glavnice. Iz tega pa sledi, da obresti pozneje došteti posojil tudi niso dosegle »alterum tantum«, da torej l. 1882. še ni bil ugasnil tek obrestij. Za čas od leta 1882. naprej merodajne pa so bile, kakor uže dokazano, le zadolžnice. Na lastne navedbe toženčeve se opirajoči račun kaže nadalje, da je dolgoval toženec tožitelju leta 1882. na posojilih in kapitalizovanih obrestih 4301 gld. 81 kr. in 13. januarija 1886. l. na posojilih in kapitalizovanih obrestih 6668 gld. 24 kr., da je torej ugovor »non numeratae pecuniae« popolnoma neutemeljen. Dokazanim more se torej smatrati, da je toženec po lastnoročnem pisanem obračunu z dne 4. novembra 1891. l. istinito dolgoval svoto 7825 gld. 05 kr. in da je s to svoto po odbitku zastavno-pravno zavarovanih 7200 gld. še na dolgu nezavarovana svota 625 gld. 05 kr. Tožitelj trdi, da je obljubil toženec o priliki obračuna z dne 4. novembra 1891. l. plačati zaostale obresti do božiča l. 1891. in ni dvomiti, da velja ta obljuba samo za svoto 625 gld. 05 kr., ker so dalje zaostale obresti 1200 gld. zastavno-pravno zavarovani, ter o zapalosti te svote velja vsebina dotične zadolžnice. V dokaz obljube plačila do božiča 1891. l. nalaga tožitelj tožencu negativno vračno prisëgo. Ker toženec odločno taji, da bi bil obljubil plačati obresti do božiča 1891. l. in da bi bila zapadla svota

625 gld. 05 kr. v plačilo, ker znašajo dalje glasom obračuna z dne 4. novembra 1891. l. obresti za leto 1891. le 454 gld. 49 kr. ter odpade svota 170 gld. 56 kr. na že kapitalizovane obresti, rešiti se mora vprašanje, je-li zapadla iztožena svota v plačilo, in je-li tožiteljeva dolžnost, da dokaže, da je toženec plačilo obljubil ali ne. — Kakor se razvidi iz računa z dne 4. novembra 1891. l. znašajo obresti za 1891. l. 454 gld. 49 kr. Te obresti moral je toženec glasom določbe §-a 997. obč. drž. zak. plačati na vsak način do konca leta 1891. in le nasprotni dogovor strank bi zamogel oprostiti toženca te dolžnosti. Da bi dogovorili stranki v zadevi plačila obrestij, da jih ima toženec plačati v kakem poznejšem roku, toženec sam ne trdi. Obresti za l. 1891. v znesku 454 gld. 49 kr. zapadle so torej brez dvoma 1. januarija 1892. l. v plačilo in je v tej zadevi popolnoma brez pomena, je-li obljubil toženec plačilo do božiča 1891. l. ali ne, ker je tožitelj uže na podlagi zakona upravičen plačilo tirjati po pretoku leta 1891. Pa tudi ostala svota 170 gld. 56 kr. na zaostalih, oziroma kapitalizovanih obrestih zapadla je v plačilo, ker to, kar velja o obrestih za leto 1891., velja tudi za starejše obresti, ker dalje glavnica v smislu §-a 904. obč. drž. zak. v plačilo zapade, kakor hitro upnik zahteva plačilo, toženec pa sam ne trdi, da bi se bilo dogovorilo v zadevi zapalosti glavnice kaj družega. Iztožena svota 625 gld. 05 kr. bila je torej najkasneje do 1. januarija 1892. l. plačljiva, in ker toženec ni plačal, ima tožitelj tudi v smislu §-a 1333. obč. drž. zak. pravico računiti zamudne obresti. —

Proti tej razsodbi vložil je toženec apelacijo, katero je pa višje sodišče z razsodbo z dne 1. marcija 1893, št. 1894 zavrglo in potrdilo apelovano razsodbo iz sledečih

razlogov.

Toženec priznal je v svojem odgovoru izrecno, da je listino gledé računa z dne 4. novembra 1891. l. svojeručno spisal in podpisal in stvarja le-ta radi tega proti njemu dovršen dokaz. Smatrati je torej dokazanim, da je znašal toženčev dolg vsled obračuna uže 1. januarija l. 1887. svoto 6000 gld. Toženec ugovarja, da tožitelj ni upravičen od posameznih posojilnih glavnice, kedar se je dosegel vsled naraščanja obrestij in obrestnih obrestij »alterum tantum« glavnice, tirjati daljnje obresti in obrestne obresti, sklicevaje se na

postavno določbo §-a 1335. obč. drž. zak. Toženec pa sam nikakor ne trdi, da bi bil doslej plačal kake vsote na glavnici ali obrestih v gotovini. Ako se tudi listine z dne 24. junija 1882. l., z dne 15. septembra 1882. l. in z dne 13. januarija 1886. l. nikakor ne vpoštevajo in se opira samo na račun z dne 4. novembra 1891. l., kateri prizna toženec, je jasno, da je dan 1. januarija 1887. l. ona stalna točka, iz koje izhaja račun z dne 4. novembra 1891. l. Ako se nadalje ozira jedino le na navedbe toženčeve tekom pravde gledé posameznih posojilnih glavníc, vprašati je pred vsem, ako je bil s 1. januarijem 1887. l. »alterum tantum« posameznih od toženca tekom odgovora s svoto 3864 gld. priznanih posojil s svoto 6000 gld. prekoračen ali ne. Več kot »alterum tantum« se dne 1. januarija 1887. l. ni smelo tirjati. Ta račun pa daje nastopno posledico:

1. s prvim leta 1871. danim posojilom v znesku	964 gld. — kr.
2. z drugim leta 1872. odštetim posojilom v znesku	700 „ — „
dosegel se je vsled obrestij in obrestnih obrestij uže l. 1883. oziroma l. 1884. »alterum tantum«, torej se dalje obresti niso mogle tirjati, kakor one, koje so jednake glavnici v znesku	964 „ — „
in	700 „ — „
3. od tretje po navedbi toženčevi dne 1. julija 1879. l. odštete posojilne glavnice v znesku narasla je s 1. januarijem 1887. l. na obrestih in obrestnih obrestih svota	900 „ — „
oziroma je takrat iznašala glavnica z obrestmi in obrestnimi obrestmi 1434 gld. 44 kr.	534 „ 44 „
4. od četrtega po navedbi toženčevi dne 12. marca l. 1881. odštetega posojila znašajočega narasla je 1. januarija 1887. l. na obrestih in obrestnih obrestih svota	200 „ — „
oziroma je takrat znašala ta glavnica z obrestmi in obrestnimi obrestmi 280 gld. 47 kr.	80 „ 47 „
5. od petega po navedbi toženčevi dne 23. aprila 1883. l. odštetega posojila v znesku	600 „ — „
Odnos	<u>5642 gld. 91 kr.</u>

Prenos . . . 5642 gld. 91 kr.

naraslo je s 1. januarijem 1887. l. na obrestih
in obrestnih obrestih 144 „ 25 „

oziroma je znašala takrat ta glavnica z obrestmi
in obrestnimi obrestmi 744 gld. 22 kr.

6. od šestega po navedbi toženčevi dne 1. julija
1885. l. danega posojila v znesku 500 „ — „

naraslo je s 1. januarijem 1887. l. na obrestih
in obrestnih obrestih 45 „ 90 „

oziroma je znašala takrat glavnica z obrestmi
in obrestnimi obrestmi 545 gld. 90 kr.

7. glasom obračuna z dne 4. novembra 1891. l.
dobil je toženec od tožitelja dne 1. janu-
varija 1887. l. odšteti še 47 „ 79 „

to znaša skupaj 6380 gld. 85 kr.

Več torej tožitelj ni smel tirjati od toženca, ako se toženčeve navedbe smatrajo merodajnimi, če se inace tožitelj ni hotel pregrešiti proti določbi §-a 1335. obč. drž. zak. Vsaj pa dne 1. januarija 1887. l. glasom obračuna z dne 4. novembra 1891. l. računjena svota z zneskom 6000 gld. tega zneska niti dosegla ni, postavna določba §-a 1335. obč. drž. zak. se z obračunom z dne 1. januarija 1887. l. ni kršila. Iz listine z dné 4. novembra 1891. l. razvidi se dalje, da je bila od tega dne dalje obračunu obrestij in obrestnih obrestij obračunjena svota 6000 gld. temelj, ne more se torej reči, da bi tako postopanje kršilo kako postavno določbo v katerem koli oziru; naraščaji na obrestih so se kapitalizovali in nadaljnje obresti računjale so se od tako naraslih glavniških zneskov. Stvar bila bi ista, ako bi toženec tožitelju obresti v gotovini odštel in le-ta njemu zopet nazaj odštel kot posojilo.

Da se pa ni prekoračil od dne 1. januarija 1887. l. »alterum tantum« svote 6000 gld. s 1. januarijem 1892. l. vštevši obresti in obrestne obresti po svoti 8029 gld. 35 kr. ni treba po računu dalje razkladati. Pri tem položaji ni bil ugovor toženčev utemeljen.

(Konec prihodnjič.)

Dr. Ž.

